

Pojęcia kluczowe: doręczenie komornicze, komornik sądowy, postępowanie cywilne, procedura cywilna

Jarosław Kowalski, Piotr Szczekocki

Doręczenie komornicze w świetle artykułu 139¹ Kodeksu postępowania cywilnego

ABSTRAKT

Przedmiotem artykułu jest instytucja doręczenia komorniczego zawarta w treści art. 139¹ Kodeksu postępowania cywilnego wprowadzona do polskiego porządku prawnego w lipcu 2019 r., a następnie znowelizowana w 2023 r.

Autorzy podjęli się próby oceny tej stosunkowo nowej regulacji z punktu widzenia teorii – procesu stosowania prawa i praktyki jej realizowania przez profesjonalnych pełnomocników (adwokatów i radców prawnych) oraz komorników sądowych. Sformułowanie hipotez badawczych pozwoliło odpowiedzieć na pytanie dotyczące skutków wprowadzonej instytucji oraz jej wpływu na przebieg postępowania cywilnego.

I. WPROWADZENIE

Przedmiotem artykułu jest instytucja doręczenia komorniczego zawarta w treści art. 139¹ Kodeksu postępowania cywilnego (dalej: k.p.c.). Regulacja ta została wprowadzona na mocy ustawy z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹.

Przyjęte przez ustawodawcę rozwiązanie jest swoistą nowością na gruncie procedury cywilnej. Zgodnie z przywołanym przepisem, jeśli pozwany będący osobą fizyczną, pomimo powtórzenia zawiadomienia zgodnie z art. 139 § 1 zdanie drugie, nie odebrał wysłanego pod wskazany adres pozwu, innego pisma procesowego lub orzeczenia wywołującego potrzebę podjęcia obrony jego praw, a w sprawie nie doręczono mu wcześniej żadnego pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających, ani nie ma zastosowania art. 139 § 2 (niemożność doręczenia pisma sądowego lub odmowa jego przyjęcia) lub inny przepis szczególny przewidujący skutek doręczenia,

1 Dz.U. z 2019 r. poz. 1469.

przewodniczący zawiadamia o tym powoda, przesyłając mu odpis pisma sądowego dla pozwanego i zobowiązując do doręczenia tego odpisu pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika.

Zgodnie z art. 139¹ § 2 powód w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia mu zobowiązania o konieczności doręczenia pisma za pośrednictwem komornika składa do akt potwierdzenie doręczenia pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika albo zwraca pismo i wskazuje aktualny adres pozwanego lub dowód, że pozwany zamieszkuje pod adresem wskazanym w pozwie. Po bezskutecznym upływie terminu stosuje się przepis art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c. (zawieszenie postępowania z urzędu).

Celem artykułu jest próba oceny skutków prawnych wprowadzonego rozwiązania. W pracy wykorzystano przegląd literatury krajowej oraz orzecznictwo sądów powszechnych. Zastosowano metodę *desk research*.

Autorzy sformułowali dwie hipotezy badawcze. Hipoteza 1. Wprowadzenie przepisów o doręczeniu komorniczym niweczy zasadę szybkości postępowania zawartą w art. 6 k.p.c. Hipoteza 2. Instytucja doręczenia komorniczego determinuje skuteczną realizację dalszych faz procesu stosowania prawa w przypadku, gdy pozwany będący osobą fizyczną nie odebrał pisma w sytuacji opisanej w art. 139¹ § 1 k.p.c.

II. UZASADNIENIE DLA WPROWADZENIA INSTYTUCJI DORĘCZENIA KOMORNICZEGO

Projekt nowelizacji obejmującej wprowadzenie art. 139¹ do k.p.c. wpłynął do Sejmu 8.01.2019 r. Proces legislacyjny trwał niespełna sześć miesięcy, co nie znaczy, że przed wniesieniem projektu ustawy pod obrady parlamentu nie prezentowano wcześniej propozycji zmian w k.p.c. Pomysły dotyczące kwestii doręczeń, a właściwie problemów z nimi związanych, pojawiały się od dość dawna. Stosowanie przez sąd tzw. fikcji doręczenia, to jest uznania za doręczone pisma po dwukrotnym awizowaniu, było problematyczne nie tylko dla szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości, ale również dla samych zainteresowanych stron. Niejednokrotnie strona pozwana² po uprawomocnieniu się orzeczenia składała wnioski o przywrócenie terminu do wniesienia środka zaskarżenia, w którym podnosiła, że została pozbawiona możliwości obrony swoich praw z uwagi na brak skutecznego doręczenia. Sytuacje takie skutkowały tym, że sąd przywracał pozwanemu terminy do złożenia środków zaskarżenia (sprzeciwu od wyroku zaocznego, apelacji od wyroku, zarzutów bądź sprzeciwu od nakazu zapłaty), a strona powodowa (w tym przypadku wygrywająca) nie mogła egzekwować zasądzzonego przez sąd roszczenia (z uwagi na np. uchylenie nakazu zapłaty wynikające z wniesienia przez pozwanego środka zaskarżenia).

2 Art. 139¹ k.p.c. posługuje się terminem „pozwany”, natomiast w praktyce przepis ten stosuje się także w postępowaniu nieprocesowym w odniesieniu do uczestnika takiego postępowania.

Zawarte w projekcie ustawy³ przepisy regulujące doręczenia komornicze spotkały się z szeregiem zarzutów i wątpliwości ze strony potencjalnych uczestników postępowania sądowego oraz organów je stosujących. Warto w tym miejscu wskazać opinię Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych z 7.01.2019 r. Opiniodawca podniósł m.in., że „przepis przyjmuje rozwiązanie problemu przy założeniu, że komornik ustali adres pozwanego i dokona doręczenia. Pozostawienie powodowi inicjatywy w poszukiwaniu pozwanego przedłuży postępowanie, tym bardziej że może wskazać kolejny adres pozwanego”⁴.

Ustawodawca, tworząc przepisy o doręczeniu komorniczym, miał na celu zerwanie z fikcją doręczeń w postępowaniach cywilnych. Legislator powoływał się przy tym na liczne w skali kraju sytuacje, gdy pierwsze pismo jest zwracane bez doręczenia. W uzasadnieniu do projektu nowelizacji można wyczytać, że taka sytuacja jest konsekwencją tego, że spora część mieszkańców mniejszych miejscowości przebywa na stałe poza Polską i nie zgłasza tego organom ewidencji ludności. Jednocześnie sąd, oceniając dopuszczalność uznania pisma za doręczone, nie ma możliwości rozróżnienia takiej sytuacji od sytuacji, w której pozwany zwyczajnie uchyla się od udziału w postępowaniu. W tej sytuacji regułą stało się uznawanie, że ma miejsce druga z przytoczonych sytuacji – i uznawanie pisma za doręczone w oparciu wyłącznie o oświadczenie strony powodowej. Powstające w takich sytuacjach problemy rozwiązywano w praktyce w ten sposób, że na wniosek strony pozwanej, składany najczęściej w toku egzekucji, sąd przywracał jej terminy do wniesienia środków zaskarżenia.

W 2023 r. ustawodawca, wychodząc niejako naprzeciw oczekiwaniom wymiaru sprawiedliwości i środowisk prawniczych, znowelizował art. 139¹ k.p.c.⁵ W założeniu nowelizacja miała na celu uzupełnienie i poprawienie części zmian dokonanych nowelą z lipca 2019 r., a także wyeliminowanie istniejących wątpliwości i ujednolicenie praktyki sądowej przez jednoznaczne wskazanie, że omawiany tryb doręczeń dotyczy jedynie osób fizycznych, którym korespondencja doręczana jest na adres zamieszkania. Intencją wnioskodawcy było także podwyższenie standardu ochrony prawnej osób, których adres nie jest ujawniany w żadnych publicznych rejestrach, lecz odnosi się wyłącznie do stanu faktycznego ustalanego na gruncie przepisów prawa materialnego (art. 25 Kodeksu cywilnego). Wnioskodawca w uzasadnieniu powoływał się na konieczność takiej wykładni wynikającą pośrednio z treści art. 3a i art. 3b ustawy z 22.03.2018 r.

3 Zob. Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk nr 3137, pobrane z: <https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3137> (dostęp: 20.04.2024 r.).

4 Opinia Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych o projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z 14.12.2018 r. do druku nr 3137, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?documentId=779D442720DC9D95C125838B0034E398> (dostęp: 24.04.2024 r.).

5 Ustawa z 9.03.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 614).

o komornikach sądowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 1168, z późn. zm.), gdzie adresem doręczenia i przedmiotem ustaleń komornika jest wyłącznie adres zamieszkania⁶.

Na mocy nowelizacji doprecyzowano, że omawiana w art. 139¹ k.p.c. regulacja dotyczy jedynie osób fizycznych. Jednocześnie art. 139¹ k.p.c. wzbogacony został o § 1¹ mówiący o tym, że przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli pomimo nieodebrania przez adresata korespondencji aktualność wskazanego w pozwie adresu pozwanego nie budzi wątpliwości. Sytuacja taka może mieć miejsce w przypadku, gdy adres pozwanego jest znany sądowi z urzędu, np. ze względu na inne toczące się przed sądem postępowania⁷.

Zmianom uległ także § 2, który stanowi, że powód w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia mu zobowiązania, o którym mowa w § 1, składa do akt potwierdzenie doręczenia korespondencji pozwanemu za pośrednictwem komornika albo zwraca korespondencję wraz z dowodem na piśmie, że pozwany zamieszkuje pod adresem wskazanym w pozwie.

Dodatkowo nowelizacja wprowadziła do k.p.c. art. 139², który nakazuje doręczenie korespondencji pozwanemu za pośrednictwem komornika w przypadku, o którym mowa w art. 139¹ § 1, jeżeli powód mieszka lub ma siedzibę za granicą i nie jest zastępowany przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego wykonującego zawód w Rzeczypospolitej Polskiej.

Pomimo dość istotnych zmian, polski ustawodawca nie zdecydował się zrealizować głównego postulatu środowisk prawniczych (samorządów adwokackiego i radcowskiego) i nie wprowadził powrotu do fikcji doręczeń dla podmiotów wpisanych do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej.

III. DORĘCZENIE KOMORNICZE OD STRONY PROFESJONALNEGO PEŁNOMOCNIKA

Pierwsza z postawionych w pracy hipotez zakłada, że wprowadzenie przepisów o doręczeniu komorniczym niweczy zasadę szybkości postępowania zawartą w art. 6 k.p.c. Czym zatem jest szybkość postępowania? Brak definicji legalnej tego pojęcia w pewnym stopniu utrudnia analizę tego zagadnienia. K. Flaga-Gieruszyńska w swojej pracy powołuje się na definicję funkcjonującą w języku ogólnym. Szybkość należy definiować jako „cecha tego, co przebiega w większym tempie, z większą częstotliwością, krócej niż zwykle”⁸. Analizując art. 6 k.p.c., trzeba zwrócić uwagę, że przepis ten oprócz obowiązku sądu przeciwdziałania przewlekłości postępowania nakłada na

6 Zob. uzasadnienie dla Rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, pobrane z: <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2650> (dostęp: 22.04.2024 r.).

7 Zob. M. Wojdała, *Revised provisions on delivery by bailiffs – analysis of key changes*, „Journal of Modern Science” 2024, t. 1, nr 55, s. 712–716, DOI: 10.13166/jms/185549.

8 K. Flaga-Gieruszyńska, *Szybkość, sprawność i efektywność postępowania cywilnego – zagadnienia podstawowe*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2017, tom 60, nr 3, s. 6.

strony i uczestników obowiązek przytaczania wszystkich faktów i dowodów bez zwłoki, aby postępowanie mogło być przeprowadzone sprawnie i szybko. Zasada szybkości postępowania umiejscowiona w jednym z pierwszych artykułów k.p.c. wskazuje, że jest ona istotną kwestią dla ustawodawcy, a tym samym powinna być ważna również dla wymiaru sprawiedliwości. Realizacja szybkości postępowania nie może naruszać innych zasad procesu cywilnego, takich jak na przykład zasada kontradyktoryjności, zasada równości stron czy zasada swobodnej oceny dowodów.

Jak zatem należy rozumieć wprowadzenie dla uczestników procesu cywilnego nowego obowiązku w postaci doręczenia komorniczego w kontekście realizacji szybkości postępowania określonej w art. 6 k.p.c.? Przede wszystkim instytucja uregulowana w art. 139¹ k.p.c. pomimo nieodebrania przez pozwanego pierwszego pisma w sprawie nie zawsze znajduje zastosowanie. Doręczenia komorniczego nie stosuje się w sytuacji, gdy adres pozwanego jest znany sądowi z innych prowadzonych postępowań. Przepis ten nie powinien również znaleźć zastosowania, gdy strona powodowa uwiarygodni, że pozwany pod wskazanym adresem zamieszkuje (np. przedstawi dowód skutecznego doręczenia przedsądowego wezwania do zapłaty), a jedynie z powodów sobie znanych nie odbiera korespondencji sądowej. Doręczenie komornicze nie znajduje także zastosowania w postępowaniach odrębnych, jak postępowanie nakazowe, postępowanie upominawcze, elektroniczne postępowanie upominawcze (dalej: EPU) czy postępowanie wieczystoksięgowe⁹. Doręczenie komornicze dotyczy wyłącznie osób fizycznych (również tych prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą), a nie dotyczy podmiotów (spółki prawa handlowego, stowarzyszenia, fundacje) podlegających obowiązkowi wpisu do właściwych rejestrów i ewidencji, jak np. Krajowy Rejestr Sądowy¹⁰. Na tej podstawie można wnioskować, że katalog sytuacji, w których sąd może zobowiązać powoda do dokonania doręczenia za pośrednictwem komornika sądowego, ograniczony jest właściwie do pozwanego/uczestnika będącego tylko i wyłącznie osobą fizyczną uczestniczącą w postępowaniu cywilnym, procesowym bądź nieprocesowym (tylko w niektórych postępowaniach odrębnych), która nie odebrała pierwszego pisma w sprawie i której adresu sąd nie posiada. W innych przypadkach stosowanie przepisów o doręczeniu komorniczym nie znajduje zastosowania.

Samo doręczenie polega na przesłaniu powodowi (ewentualnie pełnomocnikowi powoda) odpisu pozwu bądź innego pierwszego pisma w sprawie wraz z zobowiązaniem sądu do dokonania czynności określonych w art. 139¹ k.p.c. Ustawa przewiduje dwumiesięczny termin na dokonanie doręczenia za pośrednictwem komornika sądowego, przy czym komornik ma 14 dni na dokonanie tych czynności.

9 M. Dziembowska, *Doręczenie komornicze po zmianach dokonanych nowelizacją Kodeksu postępowania cywilnego z dnia 4 lipca 2019 r. – wątpliwości interpretacyjne*, „Studia Prawnoustrojowe” 2022/58, s. 119–120.

10 J. Szachta, *Doręczenie korespondencji pozwanemu przez komornika sądowego. Zagadnienia wybrane. Problemy praktyczne*, „Forum Prawnicze” 2019/6 (56), s. 47, DOI: 10.32082/fp.v6i56.250.

W takiej sytuacji wydłużenie postępowania o dwa miesiące nie niweczy całkowicie zasady szybkości postępowania zawartej w art. 6 k.p.c., natomiast niewątpliwie ją narusza.

Adresatem normy zawartej w art. 139¹ k.p.c. jest zawsze powód/wnioskodawca. W przypadku zastępowania strony przez profesjonalnego pełnomocnika realizacja obowiązku scedowana jest na pełnomocnika. O ile w przypadku profesjonalisty (adwokata, radcy prawnego) realizacja obowiązku nie powinna nastręczyć trudności, o tyle w sytuacji strony działającej samodzielnie mogą pojawić się problemy z jego wykonaniem. Może się zdarzyć, że powód/wnioskodawca, będąc zobowiązanym do dostarczenia odpisu pozwu lub innego pisma za pośrednictwem komornika sądowego, będzie miał problem z wykonaniem zobowiązania (np. nie zrozumie obowiązku nałożonego przez sąd albo nie wykona go prawidłowo), wtedy sąd, działając w oparciu o art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c., zawiesi postępowanie¹¹. W takim przypadku zgodnie z art. 182 § 1 pkt 1 k.p.c. strona postępowania ma trzy miesiące na złożenie wniosku o podjęcie zawieszonego postępowania. Niezłożenie wniosku w tym terminie skutkuje umorzeniem przez sąd postępowania. W takiej sytuacji strona może zaskarżyć postanowienie o umorzeniu albo wszcząć postępowanie na nowo. Zaskarżenie postanowienia o umorzeniu wymaga od skarżącego złożenia wniosku o uzasadnienie, a następnie jego sporządzenia przez właściwy sąd. Dopiero wtedy powód/skarżący może zaskarżyć takie postanowienie. W przypadku gdy strona powodowa zdecyduje się na ponowne wszczęcie postępowania, ciąży na niej obowiązek ponownego złożenia pisma (pozwu, wniosku) wszczynającego postępowanie wraz z załącznikami. W takim przypadku całe postępowanie rozpoczyna się na nowo, a sąd rozpoznający sprawę może ponownie zobowiązać powoda do doręczenia komorniczego. Zarówno jedno, jak i drugie rozwiązanie znacząco wydłuża postępowanie sądowe. W tym przypadku nie może być mowy o realizacji zasady szybkości postępowania określonej w art. 6 k.p.c.

IV. CO ZAMIAST DORĘCZENIA KOMORNICZEGO?

Doręczenie komornicze to nie tylko dłuższe postępowanie, ale także dodatkowe koszty, jakie wiążą się z jego realizacją. Ustawa o kosztach komorniczych¹² określa w art. 41, że od wniosku powoda o bezpośrednie i osobiste doręczenie pism opłata wynosi 60 zł, natomiast dokonanie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata to kwota 40 zł. Nie są to jedyne koszty, jakie obciążają stronę postępowania. Do kosztów doręczenia komorniczego należy doliczyć także koszty korespondencji, koszty dojazdu czy ewentualne koszty zapytania skierowanego przez komornika do podmiotów wymienionych w art. 761 § 11 pkt 3–6 ustawy z 17.11.1964 r.

11 J. Lipińska, *Wykonanie zobowiązania sądu na podstawie art. 139¹ k.p.c.*, „Acta Iuris Stetinensis” 2023/42 (1), s. 68, DOI: 10.18276/ais.2023.42-04.

12 Dz.U. z 2018 poz. 770 ze zm.

– Kodeks postępowania cywilnego¹³ (np. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych). Można przyjąć, że całość postępowania związanego z doręczeniem pozwanemu pierwszego pisma w sprawie wynosi 200–300 zł, która to kwota na etapie postępowania sądowego obciąża powoda/uczestnika. Warto w tym miejscu dodać, że strona powodowa nie zawsze ma możliwość odzyskania poniesionych kosztów (przegranie sprawy, bezskuteczna egzekucja kosztów postępowania). Obarczenie strony dodatkowymi kosztami, w sytuacji, gdy skuteczność egzekucji komorniczej w Polsce wynosi około 24–25%¹⁴, może zniechęcić do sądowego dochodzenia swoich praw przez powoda.

Analizując w praktyce doręczenie poprzez komornika sądowego, można zauważyć, że ta forma zdecydowanie wydłuża postępowanie cywilne i jednocześnie podnosi jego koszty. Czy zatem instytucja zawarta w art. 139¹ k.p.c. jest niezbędna dla procedury cywilnej? W ocenie autorów należałoby zastanowić się nad zmianami obecnie obowiązujących przepisów lub nawet zniesieniem omawianej instytucji.

Autorzy uważają, że należałoby wprowadzić zmiany w doręczeniu polegające na tym, że to sąd, działając z urzędu, zwracałby się do właściwego komornika o doręczenie pierwszego pisma w sprawie. Drugim postulatem jest powrót do fikcji doręczeń dla podmiotów wpisanych do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. Za przykładem rozwiązań funkcjonujących w regulacjach niemieckiej procedury cywilnej (dalej: ZPO)¹⁵ warto poddać pod rozprawę wprowadzenie definicji miejsca dostawy oraz modelu dostawy publicznej¹⁶ (uznanie doręczenia za skuteczne w trybie doręczenia publicznego), np. ogłoszenie na stronie internetowej właściwego Sądu lub stronie internetowej wskazanych urzędów.

W ocenie autorów przepisy o doręczeniu komorniczym nie są niezbędne dla sprawnego procedowania. Zarówno sąd, jak i strony postępowania miały i mają narzędzia pozwalające ustalić adres zamieszkania strony pozwanej lub innego uczestnika postępowania. W przypadku strony powodowej/wnioskodawcy jedną z formalnych dróg uzyskania adresu zameldowania pozwanego jest złożenie wniosku o udostępnienie danych z rejestru PESEL. Dane adresowe zgodnie z ustawą o ewidencji ludności¹⁷ udostępnia się osobom oraz jednostkom organizacyjnym, jeżeli wykażą

13 Art. 3b ustawy z 22.03.2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. z 2018 r. poz. 771 ze zm.), dalej u.k.s.

14 W 2023 r. wskaźnik skuteczności stanowiący stosunek liczby spraw załatwionych przez wyegzekwowanie (1 130 964) do liczby spraw, które wpłynęły w roku sprawozdawczym (4 587 553), wyniósł 24,65%. Opracowano na podstawie sprawozdania z czynności komornika MS-Kom 23 za rok 2023, <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-jednoroczne-w-tym-pliki-dostepne-cyfrowo/rok-2023/> (dostęp: 17.04.2024 r.).

15 Zivilprozessordnung (dalej ZPO), In der Fassung der Bekanntmachung vom 05.12.2005 (BGBl. I S. 3202, ber. 2006 I S. 431, 2007 S. 1781) zuletzt geändert durch Gesetz vom 22.12.2023 (BGBl. I S. 411) m.W.v. 30.12.2023 Stand: 01.01.2024 aufgrund Gesetzes vom 05.10.2021 (BGBl. I S. 4607), <https://dejure.org/gesetze/ZPO> (dostęp: 17.04.2004 r.).

16 § 185 Doręczenie może nastąpić poprzez ogłoszenie publiczne (usługa publiczna), (...). § 188 Pismo uważa się za doręczone, jeżeli od wysłania zawiadomienia upłynął miesiąc. 2 Sąd pierwszej instancji może wyznaczyć dłuższy termin, <https://dejure.org/gesetze/ZPO> (dostęp: 17.04.2024 r.).

17 Dz.U. z 2022 poz. 1191 ze zm.

interes. Natomiast zgodnie z wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 13.09.2022 r. (sygn. akt VII SA/Wa 1378/22) osoba ubiegająca się o udostępnienie danych ze zbiorów meldunkowych ma w tym interes prawny dopiero po wytoczeniu powództwa przed sądem powszechnym, i to dodatkowo w sytuacji, gdy sąd powszechny zobowiąże powoda do podania adresu zamieszkania pozwanego, dopiero wtedy dochodzi do konkretyzacji, aktualizacji i urealnienia się takiego interesu prawnego. Wierzyciel/powód często składa wniosek o udostępnienie danych jeszcze przed wszczęciem postępowania czy nawet wysłaniem wezwania do zapłaty.

Oprócz bazy PESEL, strona może zwrócić się do innych organów władzy publicznej (Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Urząd Skarbowy, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego) o udostępnienie danych adresowych. Z praktyki radcy prawnego wynika, że ta droga nie zawsze jest skuteczna, a organy często zasłaniają się tajemnicą.

Rozwiązaniem pozwalającym na sprawne przeprowadzenie postępowania pomimo nieobecności pozwanego lub nieodebrania przez niego pierwszego pisma w sprawie jest możliwość ustanowienia kuratora (tylko dla osoby fizycznej) na podstawie art. 143 k.p.c. Takie rozwiązanie umożliwia powodowi uzyskanie tytułu wykonawczego, nawet w przypadku kiedy miejsce pobytu pozwanego nie jest znane. Wiąże się to jednak również z dodatkowymi kosztami spowodowanymi m.in. wynagrodzeniem kuratora.

Innym rozwiązaniem wymagającym szerszych zmian w prawie, nie tylko cywilnym, ale również administracyjnym, jest stworzenie bazy danych w ramach Krajowej Administracji Skarbowej. Każdy obywatel po ukończeniu 18. roku życia lub przy składaniu pierwszej deklaracji podatkowej wskazywałby swój adres do doręczeń. Sądy i inne organy na potrzeby prowadzonych postępowań miałyby możliwość korzystania z tej bazy adresowej. Po stronie obywatela istniałby jedynie obowiązek aktualizacji danych adresowych w przypadku zmiany miejsca zamieszkania lub miejsca pobytu. W przypadku niezaktualizowania danych przez osobę fizyczną sądy mogłyby uznawać korespondencję za doręczoną. Proponowane rozwiązanie niewątpliwie usprawniłoby funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości, przyspieszyłoby postępowania i obniżyło ich koszty.

V. DORĘCZENIE KOMORNICZE W PROCESIE STOSOWANIA PRAWA PRZEZ KOMORNIKA SĄDOWEGO

Hipoteza 2 zakłada, że instytucja doręczenia komorniczego determinuje skuteczną realizację dalszych faz procesu stosowania prawa w przypadku, gdy pozwany

będący osobą fizyczną nie odebrał pisma w sytuacji opisanej w art. 139¹ § 1 k.p.c.¹⁸ Problem badawczy, który doprowadził do postawienia tak sformułowanej hipotezy, sprowadzał się do pytania, czy istnieje zależność między doręczeniem komorniczym na podstawie art. 139¹ k.p.c. a sądowym procesem stosowania prawa (chodzi tu o decyzyjny model procesu stosowania prawa)¹⁹. Na proces formułowania hipotezy wpływ miało pytanie badawcze o cel i rolę doręczenia komorniczego w procesie sądowego stosowania prawa oraz jaki udział w tym zakresie miała zmiana tej instytucji przeprowadzona w 2023 r.²⁰

Ustawodawca, wprowadzając do procesu cywilnego instytucję doręczenia komorniczego już w pierwotnie obowiązującej wersji art. 139¹ k.p.c.²¹, przyjął jako główny cel wyeliminowanie tzw. fikcji doręczenia. Z perspektywy procesu stosowania prawa i zasad ogólnych postępowania cywilnego należało uznać za pożądany kierunek zmian służący wartościom pewności i skuteczności prawa²².

W toku procesu ustawodawczego zgłoszono wiele uwag i głosów krytycznych (które w dalszych pracach nie zostały uwzględnione), w szczególności przedstawiciele praktyki prawa wskazywali na nieuzasadnione przedłużanie procesu, nałożenie na powoda dodatkowych obowiązków procesowych czy wprowadzenie dualizmu pomiędzy postępowaniem w trybie zwykłym a elektronicznym postępowaniem upominawczym²³.

Część z tych zastrzeżeń znalazła późniejsze poparcie w piśmiennictwie. Jak trafnie zauważa H. Bednorz-Godyń, to właśnie w elektronicznym postępowaniu upominawczym dochodziło w większości przypadków do wad w doręczeniu pozwu, co naruszało skuteczne prawo do obrony pozwanego²⁴. Nie przeszkadzało to ustawodawcy w przyjęciu odmiennej interpretacji terminu „pewne doręczenie” na potrzeby elektronicznego postępowania upominawczego i wyłączenia stosowania komentowanej instytucji w tej procedurze²⁵.

18 „Jeżeli pozwany będący osobą fizyczną, pomimo powtórzenia zawiadomienia zgodnie z art. 139 § 1 zdanie drugie, nie odebrał wysłanego pod wskazany adres pozwu, innego pisma procesowego lub orzeczenia wywołującego potrzebę podjęcia obrony jego praw, a w sprawie nie doręczono mu wcześniej żadnego pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających ani nie ma zastosowania art. 139 § 2 lub inny przepis szczególnie przewidujący skutek doręczenia, przewodniczący zawiadamia o tym powoda, przysyłając mu odpis pisma sądowego dla pozwanego i zobowiązując do doręczenia tego odpisu pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika”.

19 Zob. L. Leszczyński, *Model decyzyjny procesu stosowania prawa* (w:) A. Korybski, L. Leszczyński, *Stanowienie i stosowanie prawa. Elementy teorii*, Warszawa 2015, s. 134 i n.

20 Dz.U. z 2023 r. poz. 614. Komentarz do zmian i analizę art. 139¹ k.p.c. zob. *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. Wyd. 3, red. nac. P. Ryłski, red. cz. 3 A. Olaś, Warszawa 2024 (dostęp: Legalis). Por. J. Gołaczyński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, [w:] J. Gołaczyński, *Kodeks postępowania cywilnego. Nowelizacja z 9.3.2023 r. Komentarz | Linia orzecznicza*, Warszawa 2023 (dostęp: Legalis).

21 Dz.U. z 2019 r. poz. 1469.

22 Zob. Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk nr 3137, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/166CCC44490F3965C1258384003CD40A/%24File/3137-uzas.pdf> (dostęp: 29.03.2024 r.).

23 Zob. Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Druk nr 3137 z dnia 8.01.2019 r., <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3137> (dostęp: 17.04.2024 r.).

24 Zob. H. Bednorz-Godyń, *Doręczenia za pośrednictwem komornika sądowego*, „Monitor Prawniczy” 2023/8, s. 499 i n.

25 Zob. art. 505²⁹ § 1 k.p.c.

Dodatkowo na mocy przepisów szczególnych przepisy o doręczeniu komorniczym nie znajdują odpowiedniego zastosowania w postępowaniu egzekucyjnym. Ustawodawca wprost wykluczył odpowiednie stosowanie art. 139¹ k.p.c. w postępowaniu egzekucyjnym, wprowadzając regulację art. 759² § 2 k.p.c.²⁶ Za uzasadnieniem takich rozwiązań przemawiają funkcje i cele postępowania egzekucyjnego, charakter przepisów egzekucyjnych jako *lex specialis* oraz szczególna rola i uprawnienia komornika sądowego w sądowym postępowaniu egzekucyjnym.

Analiza instytucji doręczenia komorniczego, co zostało dostrzeżone w niniejszym artykule, może mieć dwojaką perspektywę.

Pierwsza dotyczy przedstawienia doręczenia komorniczego jako części procesu stosowania prawa (punkt widzenia Sądu). Ujęcie takie wskazuje, że skuteczne doręczenie komornicze, o którym mowa w art. 139¹ k.p.c., pozwala na kontynuowanie postępowania zainicjowanego przed Sądem w tych wszystkich przypadkach, kiedy pozwany będący osobą fizyczną nie odebrał wysłanego pod wskazany adres pozwu, innego pisma procesowego lub orzeczenia wywołującego potrzebę podjęcia obrony jego praw, a w sprawie nie doręczono mu wcześniej żadnego pisma.

Druga perspektywa (z punktu widzenia organu egzekucyjnego) pozwala spojrzeć na analizowaną instytucję jako odrębny proces decyzyjny²⁷, który rozpoczyna się z chwilą wpływu do kancelarii komornika wniosku powoda zobowiązanego przez sąd do doręczenia adresatowi zawiadomienia sądowego, pisma procesowego lub innego dokumentu sądowego za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty²⁸.

VI. DORĘCZENIE KOMORNICZE JAKO CZYNNOŚĆ NIEEGZEKUCYJNA PROCESU STOSOWANIA PRAWA

Próba rekonstrukcji modelu postępowania organu egzekucyjnego w przypadku doręczenia korespondencji w trybie art. 139¹ k.p.c. w zw. z art. 3a u.k.s. zakłada co najmniej 3 etapy postępowania komornika sądowego.

Pierwszy dotyczy rejestracji sprawy i założenia akt postępowania oraz w sytuacji wystąpienia braków formalnych – wezwania do ich uzupełnienia.

Doręczenie komornicze jako rodzaj postępowania nieegzekucyjnego jest na ogólnych zasadach sprawą, która podlega rejestracji (wpisowi) w repertorium Kmn („do rejestrowania pozostałych spraw oraz czynności niebędących czynnościami

26 „Do pism wysyłanych przez komornika w postępowaniu egzekucyjnym przepisu art. 139¹ nie stosuje się”.

27 Chodzi o proceduralny model sądowego stosowania prawa. Zob. J. Wróblewski, *Zarys procesowego modelu sądowego stosowania prawa* (w:) M. Zirk-Sadowski, Jerzy Wróblewski. *Pisma wybrane*, Warszawa 2015, s. 334 i n.

28 Zob. art. 3 ust. 4 pkt 1 u.k.s.

egzekucyjnymi”)²⁹ niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 3 dni od daty wpływu sprawy do kancelarii³⁰. Dla skuteczności całej procedury powód wraz z wnioskiem zobowiązany jest złożyć również zobowiązanie sądu. Brak jednego z tych dokumentów winien skutkować wezwaniem strony do uzupełnienia braków formalnych. Ustawodawca przyjął na potrzeby dokonania tych czynności fikcję prawną dotyczącą pełnomocnika procesowego, gdzie dla wykazania umocowania wystarczające jest przedłożenie zobowiązania adresowanego do pełnomocnika występującego z wnioskiem³¹.

Dodatkowym wymogiem po stronie powoda jest złożenie wraz z wnioskiem opłaty (w wysokości 60 zł). Opłatę pobiera się za doręczenie na jeden adres oznaczonego pisma w sprawie, niezależnie od liczby adresatów tego pisma tam zamieszkałych i liczby podjętych prób doręczenia, co wprost wynika z art. 22 ust. 1 ustawy o kosztach komorniczych (dalej: u.k.k.) w związku z art. 41 ust. 1³².

W sytuacji braku przekazania opłaty (przelewu na konto lub wpłaty na kwitariusz przychodowy) obowiązkiem komornika jest wezwać do jej uiszczenia w terminie 7 dni od dnia doręczenia wezwania³³. W wezwaniu komornik zobowiązany jest określić wysokość należnej opłaty, termin jej uiszczenia oraz pouczyć wnioskodawcę o skutkach niewykonania wezwania. Językowa interpretacja tego przepisu stanowi w tym przypadku nieprzekraczalną granicę interpretacji i komornik nie podejmuje czynności na skutek wniosku, od którego nie została uiszczona należna opłata. W sytuacji bezskutecznego upływu terminu, o którym mowa w art. 22 ust. 2 u.k.k. (7 dni), komornik zobowiązany jest do zwrotu wniosku.

Dla sprawności czynności doręczenia ważne jest uiszczenie opłaty razem ze składanym wnioskiem o doręczenie i zobowiązaniem sądu do dokonania takiej czynności. Poza opłatą (60 zł) stroną wnioskującą obciążają wydatki gotówkowe (w tym np. koszty dojazdu, jeżeli adres doręczenia znajduje się poza miejscowością, w której

29 Zob. § 10 w zw. § 3 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie określenia szczegółowych zasad prowadzenia biurowości, rachunkowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych z 18.12.2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 2517 ze zm.), dalej: rozporządzenie.

30 Zob. § 8 ust. 1 rozporządzenia.

31 Zob. art. 3a ust. 1a u.k.s.

32 Dostrzegalny w środowisku komorników jest problem braku waloryzacji opłaty za dokonanie tej czynności. Opłata, która została ustalona ponad 5 lat temu, pozostaje na stałym poziomie (60 zł), a co zostało zarysowane powyżej – prowadzenie sprawy w przedmiocie doręczenia korespondencji nie ogranicza się jedynie do przekazania pisma do adresata, a wymaga zaangażowania całej kancelarii komornika (zespołu osobowo-rzeczowego) koniecznego do założenia akt, wyjazdu na czynności, sporządzenia protokołu, rozliczenia kosztów, wydania postanowienia, zamknięcia akt sprawy i ich archiwizacji. Zasygnalizowany punktowo nakład pracy pokazuje, że wskazana opłata jest dalece niewspółmierna i pozostaje w oczywistym oderwaniu od realnych kosztów, które taka (z pozoru prosta) czynność generuje. W dotychczasowych rozwiązaniach ustawodawca nie tylko nie przewidział waloryzacji takiej opłaty, ale wprowadził jej jednorazowe stosowanie bez względu na ilość prób ponownego osobistego doręczenia.

33 „Jeżeli wniosek złożyła osoba zamieszkała lub mająca siedzibę za granicą, która nie ma w kraju przedstawiciela i nie posiada adresu do doręczeń elektronicznych, o którym mowa w art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 18 listopada 2020 r. o doręczeniach elektronicznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 285, 1860 i 2699), wpisanego do bazy adresów elektronicznych, o której mowa w art. 25 tej ustawy, komornik wyznacza termin na uiszczenie opłaty nie krótszy niż miesiąc. (...)” Zob. art. 22 ust. 2 u.k.k.

jest siedziba kancelarii, czy koszty korespondencji), które powinny być uiszczone w formie zaliczki razem z opłatą, a w przypadku ich braku organ egzekucyjny powinien wezwać do ich uiszczenia na zasadach ogólnych³⁴.

Drugi (zasadniczy) etap to właściwe doręczenie lub jego próba (w przypadku niezastania adresata). Ustawodawca określił 14-dniowy termin, w którym czynność ta winna być przez komornika dokonana³⁵. Językowa wykładnia przepisu art. 3a ust. 1 u.k.s. wskazuje, że termin „od dnia otrzymania zlecenia” dotyczy jedynie otrzymania zlecenia od sądu, a nie dotyczy wniosku powoda (w ocenie autorów już z perspektywy sprawności czynności doręczenia i krótkiego dwumiesięcznego terminu dla powoda³⁶ 14-dniowy termin powinien być zachowany, również przy doręczeniu na wnioski). Termin ten nie zostanie z reguły dochowany, kiedy wnioskodawca nie uiszcza razem z wnioskiem należnej opłaty.

W praktyce zasadniczy etap doręczenia rozpoczyna się z momentem udania się przez komornika (lub osobę upoważnioną) pod wskazany adres lub adres znany komornikowi z urzędu w celu doręczenia korespondencji. By usprawnić to postępowanie, ustawodawca rozszerzył katalog podmiotów upoważnionych do doręczeń w trybie art. 139¹ k.p.c., wprowadzając możliwość doręczenia przez inne osoby niż komornik. Do wykonywania tych czynności upoważnieni mogą zostać asesor komorniczy³⁷, aplikant komorniczy³⁸ i pracownik kancelarii zatrudniony na umowę o pracę³⁹.

Zasadą postępowania jest doręczanie do rąk adresata, po zmianach w 2023 r. ustawodawca dopuścił doręczenie do rąk dorosłego domownika, którego zastano pod wskazanym adresem (pod warunkiem, że doręczenie nie jest oznaczone jako do rąk własnych adresata), a poświadczenie z tej czynności powinno zostać uwidocznione na zwrotnym potwierdzeniu odbioru⁴⁰.

W przypadkach, o których mowa w art. 3a ust. 1b u.k.s., tj.:

- komornik zna inny adres z innych postępowań,
- adresata nie zastano, ale ustalono, że zamieszkuje pod wskazanym adresem,
- zastano domownika,
- adresata nie zastano, ale ustalono, że nie mieszka pod wskazanym adresem,

34 Zob. art. 7 u.k.k.

35 Początek biegu tego terminu liczony jest od dnia otrzymania zlecenia (art. 3a ust. 1 u.k.s.).

36 Zob. art. 139¹ § 2 k.p.c.

37 Art. 138 ust. 4 u.k.s.

38 Art. 98 ust. 2 u.k.s.

39 Art. 153 ust. 1a u.k.s.

40 W sytuacjach, kiedy nie jest możliwe uzyskanie potwierdzenia odbioru podpisanego przez adresata, z czynności doręczenia komornik lub pracownik kancelarii przez niego upoważniony sporządza notatkę, w której odnotowuje datę, przedmiot doręczenia, dane osoby, której doręczono pismo, oraz swoje imię i nazwisko. Zob. § 17 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 18.12.2018 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad prowadzenia biurowości, rachunkowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych.

komornik udziela podmiotowi zlecającemu informacji o dokonanych ustaleniach przez nadesłanie kopii protokołu z czynności⁴¹.

Praktyka stosowania prawa wskazała (co zostało wielokrotnie zauważone przez sądy powszechne w sprawach dotyczących doręczenia), że po stronie organu egzekucyjnego jest konieczność podjęcia realnych czynności sprawdzających, czy adresat zamieszkuje pod wskazanym adresem. W szczególności w orzecznictwie zwrócono uwagę na obowiązek dokonania weryfikacji faktu zamieszkania w trakcie próby doręczenia np. przez rozpytanie wśród sąsiadów, rodziny czy sołtysa wsi⁴². Sąd Apelacyjny w Katowicach wprost zwrócił uwagę, że „ustalenie czy adresat zamieszkuje pod adresem pod którym ma nastąpić doręczenie podlega weryfikacji przez Sąd a brak informacji na protokole komornika o dokonaniu rozpytania wśród sąsiadów w przypadku niezastania adresata stanowi negatywną przesłankę i nie pozwala uznać, iż adresat zamieszkuje pod takim adresem a sam protokół doręczenia komorniczego w takim przypadku zawiera istotne braki co do ustalenia stanu faktycznego”⁴³.

Jest to o tyle istotne z punktu widzenia stosowania prawa, że niepełne ustalenie stanu faktycznego przez komornika (przyjęcie bez rozpytania, że adresat zamieszkuje) implikuje wadliwość dalszych działań (pozostawienie zawiadomienia w drzwiach adresata lub skrzynce na listy wraz z informacją o odbiorze korespondencji w kancelarii komornika w terminie 14 dni powoduje, że jeżeli w tym terminie adresat nie odbierze korespondencji, uznaje się, że została doręczona w ostatnim dniu tego terminu)⁴⁴. Komornik jest zobowiązany zwrócić takie pismo podmiotowi zlecającemu doręczenie wraz z informacją o dokonanych ustaleniach (nadesłanie kopii protokołu⁴⁵) oraz wskazaniem daty doręczenia. Jeżeli komornik ustali, że adresat nie mieszka pod adresem wskazanym do doręczenia lub nie udało się ustalić faktu zamieszkiwania, korespondencja stanowiąca przedmiot doręczenia jest zwracana wnioskodawcy wraz z informacją o dokonanych ustaleniach (nadesłanie kopii protokołu)⁴⁶.

Ostatnia nowelizacja przepisów o doręczeniu komorniczym⁴⁷ wprowadziła oczekiwaną przez środowisko komorników zmianę o możliwości doręczenia korespondencji pod adresem znanym komornikowi z urzędu (np. z innych postępowań) oraz

41 Do protokołu i elementów, które winien zawierać, odpowiednio należy stosować art. 809 k.p.c.

42 „W praktyce oznacza to konieczność pozyskania informacji od osób przebywających pod adresem, pod którym ma nastąpić doręczenie, sąsiadów albo innych osób, które według pozyskanych już informacji, mogą posiadać wiedzę na temat miejsca zamieszkania adresata (np. członkowie rodziny adresata zamieszkujący w tej samej miejscowości). Wydaje się, że ustalenia te komornik powinien poczynić w trakcie próby doręczenia pisma”. Tak: postanowienie Sądu Okręgowego w Suwałkach – I Wydział Cywilny z 30.06.2021 r. (I Nc 18/21), Legalis nr 2601119.

43 Zob. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach – V Wydział Cywilny z 19.05.2021 r. (V ACz 59/21), Legalis nr 3041109.

44 Zob. art. 3a ust. 3 u.k.s.

45 Do protokołu z doręczenia odpowiednio stosuje się art. 809 k.p.c. Zob. art. 3a ust. 2 u.k.s.

46 Zob. art. 3a ust. 4 u.k.s.

47 Zob. art. 3a ust. 1b i ust. 3 u.k.s. zmienione ustawą z 9.03.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 614).

o możliwości doręczenia dorosłemu domownikowi, co w wielu przypadkach ułatwia dokonanie pewnego doręczenia.

Trzeci etap procedury doręczenia dotyczy jego zakończenia i następuje wraz ze zwrotem potwierdzenia doręczenia (którego elementem koniecznym jest podpis adresata i data doręczenia) lub zwrotem do wnioskodawcy korespondencji podlegającej doręczeniu z jednoczesnym poinformowaniem o dokonanych ustaleniach, które są wpisane do protokołu z takiej czynności⁴⁸.

Na zasadach ogólnych wraz z ukończeniem postępowania powinno nastąpić ustalenie i rozliczenie kosztów postępowania nieegzekucyjnego w postanowieniu kończącym sprawę oraz doręczenie tego postanowienia do wnioskodawcy. Etap ten obejmuje dodatkowo czynności techniczne, jak zamknięcie sprawy w systemie komputerowym, jej odpowiednie fizyczne odznaczenie (załatwienie sprawy zaznacza się w repertorium przez zakreslenie numeru sprawy znakiem „L”)⁴⁹ oraz archiwizacja akt sprawy⁵⁰.

Etap kontrolny, który może w tym postępowaniu również zostać uruchomiony, znajduje uzasadnienie w art. 3 ust. 5 u.k.s. i odbywa się poprzez złożenie skargi na czynności komornika (przysługuje stronie lub innej osobie, której prawa zostały przez czynności lub zaniechanie komornika naruszone bądź zagrożone). Zaskarżenie czynności komornika może dotyczyć czynności niewłaściwego działania (np. doręczenie na nieprawidłowy adres) lub zaniechania działania (niepodejmowanie wnioskowanej czynności).

VII. PRÓBA OCENY SKUTKÓW WPROWADZENIA ART. 139¹ DO KODEKSU POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Czas, jaki upłynął od wprowadzenia przepisów o doręczeniu komorniczym, jest – jak się wydaje – wystarczający do tego, aby podjąć próbę oceny wprowadzonego przez ustawodawcę rozwiązania. Projektując przepisy regulujące doręczenia komornicze, ustawodawca dążył niewątpliwie do realizacji słusznego celu, jakim jest zerwanie z fikcją doręczenia, a tym samym umożliwienia pozwanemu skorzystania

48 Aktualnie § 18 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 18.12.2018 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad prowadzenia biurowości, rachunkowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych (Dz.U. z 2024 r. poz. 1256) otrzymał brzmienie: „Po dokonaniu czynności, o których mowa w art. 3 ust. 4 pkt 1 ustawy, komornik przekazuje podmiotowi zlecającemu doręczenie oryginał potwierdzenia odbioru pisma. W przypadkach, o których mowa w art. 3a ust. 1b, 3 i 4 ustawy, przekazuje się jedynie kopię protokołu podjętych czynności”. Przed zmianami przepis brzmiał: § 18. „Potwierdzenie odbioru pisma, którego doręczenie stanowi samodzielną czynność, przekazuje się organowi zlecającemu doręczenie wraz z odpisem protokołu doręczenia, a oryginał protokołu przechowuje się w aktach sprawy”.

49 Zob. § 9 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 18.12.2018 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad prowadzenia biurowości...

50 Zob. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 14.12.2018 r. w sprawie przechowywania i niszczenia akt spraw komorniczych oraz zamkniętych urządzeń ewidencyjnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 2408 ze zm.).

z przysługującej mu ochrony jego praw. O ile konieczność wprowadzenia zmian w przedmiotowej kwestii była od dłuższego czasu oczekiwana, to przyjęte rozwiązanie nie do końca odpowiada współczesnemu postępowaniu cywilnemu.

Przedstawiona instytucja, pomimo że zaprojektowana przez ustawodawcę jako część procesu stosowania prawa w postępowaniu cywilnym, okazuje się być stosowana wybiórczo. Ustawodawca winien rozważyć taki model doręczenia, który wykorzysta potencjał dostępnych technologii i współczesnych kanałów komunikacji, oraz tak zaprojektować przepisy, by nie utrudniały i nie spowalniały w czasie prowadzonych postępowań. Podjęta interwencja okazuje się niewystarczająca, a rozwój nowych technologii, w szczególności w obszarze procedury cywilnej, już teraz wymusza na ustawodawcy dalsze zmiany.

Analizowana instytucja w ocenie autorów w znikomej ilości spraw poprawiała skuteczność doręczenia, skoro większość spraw cywilnych jest rozpoznawana w postępowaniu, gdzie nie znalazła odpowiedniego stosowania. Większość spraw cywilnych o charakterze procesowym rozpoznawana jest w elektronicznym postępowaniu upominawczym⁵¹. W 2023 r. w EPU rozpoznanych zostało 1 747 520, co stanowiło ponad 65% wszystkich zakończonych postępowań cywilnych.

Brak danych statystycznych dotyczących stosowania doręczenia komorniczego przez sądy powszechne i komorników nie pozwala wskazać konkretnych wartości i jednoznacznie określić, w jakim stopniu wprowadzenie przepisów o doręczeniu komorniczym miało wpływ na wydłużenie średniego czasu trwania postępowania sądowego cywilnego w latach 2019–2023⁵², co nie przeszkadza stwierdzić, że wprowadzona instytucja przedłuża przebieg postępowania cywilnego. Stanowi to kolejny czynnik, który ogranicza szybkość sądowego stosowania prawa i pogłębia powszechnie występujący „problem tzw. zwłoki sądowej”⁵³. W dobie nowych technologii i zmieniającej się rzeczywistości również w zakresie komunikacji zasadne jest wykorzystać współczesne środki zaradcze, do których z pewnością zalicza się komunikację w formie elektronicznej (np. bankowość elektroniczna, poczta elektroniczna, ePUAP, eUS, PUE ZUS). Doręczenie komornicze na obecnych zasadach trudno uznać za rozwiązanie efektywne dla procesu stosowania prawa, skoro nie wpływa na jedną z podstawowych jego wartości, tj. szybkość stosowania prawa.

51 Zob. J. Kowalski, *Wady i zalety postępowań odrębnych na przykładzie postępowania upominawczego i elektronicznego postępowania upominawczego*, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny” 2019/47, s. 124–135; zob. *Średni czas trwania postępowania sądowego w latach 2011–2023 – wybrane repertoria*, Ministerstwo Sprawiedliwości, <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/opracowania-wieloletnie/> (dostęp: 17.04.2024 r.).

52 Z dostępnych danych wynika, że w roku 2019 średni czas trwania postępowania sądowego w sprawach cywilnych wynosił 5,1 miesiąca, a w roku 2023 wyniósł 7,5 miesiąca. W 2023 r. ponad połowa spraw w EPU (59%) była prawomocnie rozpoznana w terminie do 3 miesięcy. Zob. *Średni czas trwania postępowania sądowego...*

53 Zob. J. Wróblewski, *Wartości a decyzja sądowa*, Wrocław 1973, s. 176.

Dodatkowo, omawiana instytucja doręczenia przez komornika sądowego jest kolejnym zauważalnym krokiem w pogłębiającej się asymetrii pomiędzy prawami powoda i pozwanego.

Reasumując, należy stwierdzić że ocena wprowadzonych przez ustawodawcę przepisów o doręczeniu komorniczym, a także ich późniejszej nowelizacji z lipca 2023 r., nie jest jednoznaczna. Pomimo tego, że likwidacja fikcji doręczenia była konieczna, to stosowanie przepisów o doręczeniu komorniczym z perspektywy pięciu lat ich obowiązywania pokazuje, że oczekiwania i obawy ze strony praktyki prawa nie zostały rozwiązane za pomocą wprowadzonych regulacji.

dr Jarosław Kowalski

Autor jest radcą prawnym (Okręgowa Izba Radców Prawnych w Lublinie), asystentem w Katedrze Prawa Informatycznego i Zawodów Prawniczych w Instytucie Nauk Prawnych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

The author is an attorney at law (Lublin Bar Association of Attorneys at Law), an assistant at the Department of IT Law and Legal Professions at the Institute of Legal Sciences of the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin.

ORCID: 0000-0002-4731-1928; e-mail: jaroslaw.kowalski@mail.umcs.pl

dr Piotr Szczekocki

Autor jest asesorem komorniczym (Izba Komornicza w Krakowie), asystentem w Katedrze Prawa Informatycznego i Zawodów Prawniczych w Instytucie Nauk Prawnych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

The author is an assistant judicial enforcement officer (Chamber of Judicial Enforcement Officers in Kraków), an assistant lecturer at the Department of IT Law and Legal Professions at the Institute of Legal Sciences of the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin.

ORCID: 0000-0001-5756-3611; e-mail: piotr.szczekocki@mail.umcs.pl

ABSTRACT

Keywords: *service by a judicial enforcement officer, judicial enforcement officer (bailiff), civil proceedings, civil procedure*

Service by a judicial enforcement officer in the light of Article 139¹ of the Code of Civil Procedure

The subject of the article is the institution of service by a judicial enforcement officer (bailiff), provided for in Article 139¹ of the Code of Civil Procedure, which institution was introduced into the Polish legal order in July 2019, and then amended in 2023.

The authors attempt to evaluate this relatively new regulation from the point of view of theory – the process of applying the law and the practice of its implementation by professional representatives (advocates and attorneys at law) and judicial enforcement officers. The formulation of research hypotheses makes it possible to answer the question about the effects of the introduced institution and its impact on the course of civil proceedings.

Bibliografia

- Bednorz-Godyń Henryka**, *Doręczenia za pośrednictwem komornika sądowego*, „Monitor Prawniczy” 2023/8, s. 499–503
- Dziembowska Magda**, *Doręczenie komornicze po zmianach dokonanych nowelizacją Kodeksu postępowania cywilnego z dnia 4 lipca 2019 r. – wątpliwości interpretacyjne*, „Studia Prawnoustrojowe” 2022/58, s. 115–129
- Flaga-Gieruszyńska Kinga**, *Szybkość, sprawność i efektywność postępowania cywilnego – zagadnienia podstawowe*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2017, tom 60/3, s. 5–20
- Gołaczyński Jacek**, *Kodeks postępowania cywilnego. Nowelizacja z 9.3.2023 r. Komentarz. Linia orzecznicza*, Warszawa 2023, Legalis
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. P. Rylski, A. Olaś, Warszawa 2024, Legalis
- Kowalski Jarosław**, *Wady i zalety postępowań odrębnych na przykładzie postępowania upominawczego i elektronicznego postępowania upominawczego*, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny” 2019/47, s. 124–135

Leszczyński Leszek, *Model decyzyjny procesu stosowania prawa* (w:) A. Korybski, L. Leszczyński, *Stanowienie i stosowanie prawa. Elementy teorii*, Warszawa 2015, s. 134–149.

Lipińska Joanna, *Wykonanie zobowiązania sądu na podstawie art. 139¹ k.p.c.*, „Acta Iuris Stetinensis” 2023/42 (1), s. 63–83, DOI: 10.18276/ais.2023.42-04

Opinia Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych o projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z 14.12.2018 r. do druku nr 3137, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?documentId=779D442720DC9D95C125838B0034E398> (dostęp: 24.04.2024 r.)

Szachta Joanna, *Doręczenie korespondencji pozwanemu przez komornika sądowego. Zagadnienia wybrane. Problemy praktyczne*, „Forum Prawnicze” 2019/6 (56), s. 45–54, DOI: 10.32082/fp.v6i56.250

Wojdała Michał, *Revised provisions on delivery by bailiffs – analysis of key changes*, „Journal of Modern Science” 2024, t. 1, nr 55, s. 710–725, DOI: 10.13166/jms/185549

Wróblewski Jerzy, *Wartości a decyzja sądowa*, Wrocław 1973

Wróblewski Jerzy, *Zarys procesowego modelu sądowego stosowania prawa* (w:) M. Zirk-Sadowski, Jerzy Wróblewski, *Pisma wybrane*, Warszawa 2015, s. 334–348